jIvitayAthArthyam from Ayodhya Kanda Chapter 105

જીવિતયાથાર્થ્યમ્ અયોધ્યા કાણ્ડ અધ્યાય ૧૦૫

Document Information

Text title : jIvitayAthArthyam ayodhyA kANDa adhyAya 105

File name : jIvitayAthArthyam.itx

Category : misc, sahitya, vAlmIki

Location : doc_z_misc_general

Author : Valmiki

Transliterated by : PSA Easwaran

Proofread by : PSA Easwaran

Description-comments : Ayodhya Kanda Chapter 105

Latest update : December 24, 2013

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

November 22, 2022

sanskritdocuments.org

જીવિતયાથાર્થ્યમ્ અયોધ્યા કાણ્ડ અધ્યાય ૧૦૫

સર્વે ક્ષયાન્તા નિચયાઃ પતનાન્તાઃ સમુચ્છ્રયાઃ ।
સંયોગા વિપ્રયોગાન્તા મરણાન્તં ચ જીવતમ્ ॥ ૧૬॥

સમસ્ત સઙ્ગ્રહોં કા અન્ત વિનાશ હૈ । લૌકિક ઉન્નતિયોં કા અન્ત પતન હૈ ।
સંયોગ કા અન્ત વિયોગ હૈ ઔર જીવન કા અન્ત મરણ હૈ ।

યથા ફલાનાં પક્વાનાં નાન્યત્ર પતનાદ્ભયમ્ ।
એવં નરસ્ય જાતસ્ય નાન્યત્ર મરણાદ્ભયમ્ ॥ ૧૭॥

જૈસે પકે હુએ ફલોંકો પતનકે સિવા ઔર કિસીસે ભય નહીં હૈ, ઉસી
પ્રકાર ઉત્પન્ન હુએ મનુષ્ય કો મૃત્યુકે સિવા ઔર કિસીસે ભય નહીં હૈ ।

યથાઽઽગારં દૃઢસ્તૂર્ણં જીર્ણં ભૂત્વોપસીદતિ ।
તથાવસીદન્તિ નરા જરામૃત્યુવશંગતાઃ ॥ ૧૮॥

જૈસે સુદૃઢ ખંબેવાલા મકાન ભી પુરાના હોને પર ગિર જાતા હૈ, ઉસી
પ્રકાર મનુષ્ય જરા ઔર મૃત્યુ કે વશ મેં પડકર નષ્ટ હો જાતે હૈં ।

અત્યેતિ રજની યા તુ સા ન પ્રતિનિવર્તતે ।
યાત્યેવ યમુના પૂર્ણં સમુદ્રમુદકાર્ણવમ્ ॥ ૧૯॥

જો રાત બીત જાતી હૈ વહ લૌટકર ફિર નહી આતી હૈ । જૈસે યમુના જલસે
ભરે હુએ સમુદ્ર કી ઓર જાતી હૈ, ઉધર સે લૌટતી નહીં ।

અહોરાત્રાણિ ગચ્છન્તિ સર્વેષાં પ્રાણિનામિહ ।
આયૂંષિ ક્ષપયન્ત્યાશુ ગ્રીષ્મે જલમિવાંશવઃ ॥ ૨૦॥

દિન-રાત લગાતાર બીત રહે હૈં, ઔર ઇસ સંસારમેં સભી પ્રાણિયોંકી
આયુકા તીવ્ર ગતિસે નાશ કર રહે હૈં । ઠીક વૈસે હી જૈસે સૂર્યકી
કિરણેં ગ્રીષ્મ ઋતુમેં જલકો શીઘ્રતાપૂર્વક સોખતી રહતી હૈં ।

આત્માનમનુશોચ ત્વં કિમન્યમનુશોચસિ ।

આયુસ્તુ હીયતે યસ્ય સ્થિતસ્યાસ્ય ગતસ્ય ચ ॥ ૨૧॥

તુમ અપને હી લિયે ચિન્તા કરો, દૂસરેકે લિયે ક્યોં બાર બાર શોક કરતે
હો । કોઈ ઇસ લોકમેં સ્થિત હો યા અન્યત્ર ગયા હો, જિસ કિસીકી ભી આયુ
તો નિરન્તર ક્ષીણ હી હો રહી હૈ ।

સહૈવ મૃત્યુર્વ્રજતિ સહ મૃત્યુર્નિષીદતિ ।
ગત્વા સુદીર્ઘમધ્વાનં સહ મૃત્યુર્નિવર્તતે ॥ ૨૨॥

મૃત્યુ સાથ હી ચલતી હૈ, સાથ હી બૈઠતી હૈ ઔર બહુત બડે માર્ગકી
યાત્રામેં ભી સાથ હી જાકર વહ મનુષ્યકે સાથ હી લૌટતી હૈ ।

ગાત્રેષુ વલયઃ પ્રાપ્તાઃ શ્વેતાશ્ચૈવ શિરોરુહાઃ ।
જરયા પુરુષો જીર્ણઃ કિં હિ કૃત્વા પ્રભાવયેત્ ॥ ૨૩॥

શરીરમેં ઝુર્રિયાઁ પડ ગયીં, સિરકે બાલ સફેદ હો ગયે । ફિર
જરાવસ્થાસે જીર્ણ હુઆ મનુષ્ય કૌન-સા ઉપાય કરકે મૃત્યુસે બચનેકે
લિયે અપના પ્રભાવ પ્રકટ કર સકતા હૈ ?

નન્દન્ત્યુદિત આદિત્યે નન્દન્ત્યસ્તમિતેઽહનિ ।
આત્મનો નાવબુધ્યન્તે મનુષ્યા જીવિતક્ષયમ્ ॥ ૨૪॥

લોગ સૂર્યોદય હોનેપર પ્રસન્ન હોતે હૈં, સૂર્યાસ્ત હોનેપર ભી ખુશ હોતે
હૈં । કિંતુ યહ નહીં જાનતે કિ પ્રતિદિન અપને જીવનકા નાશ હો રહા હૈ ।

હૃષ્યન્ત્યૃતુમુખં દૃષ્ટ્વા નવં નવમિવાગતમ્ ।
ઋતૂનાં પરિવર્તેન પ્રાણિનાં પ્રાણસંક્ષયઃ ॥ ૨૫॥

કિસી ઋતુકા પ્રારમ્ભ દેખકર માનો વહ નયી નયી આયી હો (પહલે
કભી આયી હી ન હો) ઐસા સમઝકર લોગ હર્ષસે ખિલ ઉઠતે હૈં,
પરંતુ યહ નહીં જાનતે કિ ઇન ઋતુઓંકે પરિવર્તનસે પ્રાણિયોંકે પ્રાણોંકા
(આયુકા) ક્રમશઃ ક્ષય હો રહા હૈ ।

યથા કાષ્ઠં ચ કાષ્ઠં ચ સમેયાતાં મહાર્ણવે ।
સમેત્ય તુ વ્યપેયાતાં કાલમાસાદ્ય કઞ્ચન ॥ ૨૬॥

એવં ભાર્યાશ્ચ પુત્રાશ્ચ જ્ઞાતયશ્ચ વસૂનિ ચ ।
સમેત્ય વ્યવધાવન્તિ ધ્રુવોહ્યેષાં વિનાભવઃ ॥ ૨૭॥

જૈસે મહાસાગરમેં બહતે હુએ દો કાઠ કભી એક દૂસરેસે મિલ જાતે હૈં

ઔર કુછ કાલકે બાદ અલગ ભી હો જાતે હૈં, ઉસી પ્રકાર સ્ત્રી, પુત્ર,
કુટુમ્બ, ઔર ધન ભી મિલકર બિછુડ જાતે હૈં; ક્યોંકિ ઇનકા
વિયોગ અવશ્યમ્ભાવી હૈ ।

નાત્ર કશ્ચિદ્યથાભાવં પ્રાણી સમતિવર્તતે ।
તેન તસ્મિન્ ન સામર્થ્યં પ્રેતસ્યાસ્ત્યનુશોચતઃ ॥ ૨૮॥

ઇસ સંસારમેં કોઇ ભી પ્રાણી યથાસમય પ્રાપ્ત હોનેવાલે જન્મમરણકા
ઉલ્લઙ્ઘન નહીં કર સકતા । ઇસલિયે જો કિસી મરે હુએ વ્યક્તિકે લિયે
બારંબાર શોક કરતા હૈ, ઉસમેં ભી યહ સામર્થ્ય નહિં હૈ કિ વહ
અપને હી મૃત્યુકો ટાલ સકે ।

યથા હિ સાર્થં ગચ્છન્તં બ્રૂયાત્ કશ્ચિત્ પથિ સ્થિતઃ ।
અહમપ્યાગમિષ્યામિ પૃષ્ઠતો ભવતામિતિ ॥ ૨૯॥

એવં પૂર્વૈર્ગતો માર્ગઃ પિતૃપૈતામહૈર્ધ્રુવઃ ।
તમાપન્નઃ કથં શોચેત્ યસ્ય નાસ્તિ વ્યતિક્રમઃ ॥ ૩૦॥

જૈસે આગે જાતે હુએ યાત્રિયોં અથવા વ્યાપારિયોંકે સમુદાયસે રાસ્તેમેં
ખડા હુઆ પથિક યોં કહે કિ મૈં ભી આપ લોગોં કે પીછે-પીછે જાઊઁગા
ઔર તદનુસાર વહ ઉનકે પીછે-પીછે જાય, ઉસી પ્રકાર હમારે પૂર્વજ
પિતા-પિતામહ આદિ જિસ માર્ગસે ગયે હૈં જિસપર જાના અનિવાર્ય હૈ તથા
જિસસે બચનેકા કોઇ ઉપાય નહીં હૈ, ઉસી માર્ગપર સ્થિત હુઆ મનુષ્ય
કિસી ઔરકે લિયે શોક કૈસે કરે ?

વયસઃ પતમાનસ્ય સ્રોતસો વાનિવર્તિનઃ ।
આત્મા સુખે નિયોક્તવ્યઃ સુખભાજઃ પ્રજાઃ સ્મૃતાઃ ॥ ૩૧॥

જૈસે નદિયોંકા પ્રવાહ પીછે નહિં લૌટતા, ઉસી પ્રકાર દિન-દિન ઢલતી
હુઇ અવસ્થા ફિર નહીં લૌટતી હૈ । ઉસકા ક્રમશઃ નાશ હો રહા હૈ,
યહ સોચકર આત્માકો કલ્યાણકે સાધનભૂત ધર્મમેં લગાવે; ક્યોંકિ સભી
લોગ અપના કલ્યાણ ચાહતે હૈં ।

Encoded and proofread by PSA Easwaran

This piece of advice which Rama gives to Bharata on the transient nature
of life is found in Ayodhya Kandam of Valmiki Ramayanam . This is covered
in the 105th Chapter of Ayodhya Kanda Slokas 16 to 31. Meaning in Hindi

is from Gitapress version.

jIvitayAthArthyam from Ayodhya Kanda Chapter 105

pdf was typeset on November 22, 2022

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*